

Stadsbyggnadsförvaltningen
Susanne Edén
Stadsbyggnadschef

Remissvar, Betänkande Vägar till hållbara vattentjänster (SOU 2018:34)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen planeringsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta att förvaltningens remissvar på betänkandet (SOU 2018:34) "Vägar till hållbara vattentjänster" godkänns.

Sammanfattning

Betänkandet, SOU 2018:34 handlar om vad som står i lagen om allmänna vattentjänster. Utredningens direktiv och tilläggsdirektiv innehåller flera olika uppdrag och aspekter som alla rör vattentjänsterna och hur de ska bli mer hållbara. Att göra vattentjänsterna hållbara är ett ansvar som alla delar. Samhället, kommunen, har ett uppdrag att lösa detta när det finns ett behov av att skydda hälsa och miljö och när bebyggelsen finns i ett större sammanhang. Lagen om allmänna vattentjänster (2016:412) reglerar ansvar och genomförande.

Kommunen, tillsammans med kommunens VA-huvudman Roslagsvatten, fick tillgång till den omfattande remissen sent. Det omfattande materialet har gjort att det inte varit möjligt att helt sätta sig in i betänkandet. Generella och övergripande synpunkter lämnas på utredningen, i första hand avseende när kommunalt VA ska byggas ut, hantering av gemensamhetsanläggningar och avseende frågor om dagvatten.

Remissen ska besvaras senast 31 oktober 2018.

Ärendebeskrivning

Synpunkter på utredningen

Generellt

Utredningen är omfattande och delvis svårläst med avseende på indelning i olika stycken. Dagvatten har inte samma tydliga struktur i sammanfattningen och berör främst klimatanpassning, skyfallskartering och belastning på allmänna VA-anläggningar vid ett skyfall. Här behövs ett bredare perspektiv runt fördröjning och avledning av dagvatten.

§6

Det är bra att man ser över §6 och öppnar för ett mer flexibelt synsätt på när kommunalt VA ska byggas ut, och att ett ökat fokus läggs på att utreda om det kan lösas på ett annat sätt än via allmänt VA. Vaxholm har flera områden som med dagens lagstiftning kan betraktas som §6-områden, men där man kan ifrågasätta skäligheten att bygga ut kommunalt VA. Det kan röra sig om perifera områden som enbart består av fritidsbebyggelse, områden som kommunen inte bedömer som lämpliga att omvandlas till permanent bebyggelse och där förekomsten av allmänt VA riskerar att innebära en ökad befolkning med andra stora samhällskostnader som följd. En översyn av §6 som möjliggör att VA kan lösas på annat sätt än genom en allmän lösning välkomnas därför och ses ur ett helhetsperspektiv som en samhällsmässigt mer hållbar lösning. En osäkerhet är dock hos vem i kommunens organisation som sådana utredningar ska ske.

VA-plan

Det är mycket positivt att ett krav införs i vattentjänstlagen på att kommunerna ska inrätta en VA-plan och att den ska ställas ut för samråd. Det kommer att öka vikten av kommunernas utbyggnadsplaner och minska riskerna för förelägganden om utbyggnad från länsstyrelserna, som beslutas utan tillräckligt helhetsperspektiv.

Gemensamhetsanläggningar (S. 160)

Om fastighetsägare med det nya förslaget är intresserade av att själva anlägga en gemensamhetsanläggning och kommunen accepterar det som lösning – vad med det nya förslaget hindrar att ansvaret för anläggningen faller tillbaka på VA-huvudmannen så snart samfälligheten/fastighetsägarna inte längre vill driva verksamheten? För att gemensamhetsanläggningar ska kunna vara en hållbar lösning behöver det enskilda ansvaret kunna bestå även när fastighetsägare av olika skäl inte längre vill driva en anläggning. Kan kommunen enligt förslaget kräva att anläggningen ska fortsätta drivas enskilt, och att "på annat sätt" enligt 6 § utgörs av tillsyn och förelägganden (jfr. s. 163 och 164)?

Enskilda dricksvattenanläggningar

Utredningen pratar mycket om små avlopp men inte om små dricksvattenanläggningar. Av det nya tillägget i §6 framgår att en vattentjänst, då även dricksvatten, ska kunna lösas på "ett annat sätt" än genom en allmän anläggning. Det är viktigt att det är tydligt att det även kan krävas enskilda dricksvattenanläggningar. Det anges (s. 168) att målsättningen är att kunna välja den mest samhällsekonomiskt gynnsamma lösningen och detta är mycket bra, men det finns fall då det är svårt att förstå hur det ska vara möjligt med anledning av att dricksvattenfrågan inte tas upp mer i utredningen. I t.ex. skärgårdsområden där det finns teknik för att lösa avloppsfrågan enskilt men där det kan finnas brist på grundvatten måste det vara tydligt när det finns ett behov enligt § 6 och inte, vilka mängder vatten som anses täcka behoven (jfr s. 160), och även om lagstiftningen ska vara teknikneutral – vad/vem avgör om det finns ett behov av just en allmän dricksvattenanläggning eller om krav kan ställas på den enskilde att lösa sin vattenfråga genom de tekniker som finns (snålspolande, avsaltningssanläggningar mm)? För Vaxholm som skärgårdskommun behöver förslaget kompletteras med att det även definieras vad som är en "motsvarande" lösning för dricksvatten, detta nämns inte alls (s. 166). Det är oklart om man ska förstå det nya förslaget som att kommunen har rätten att avgöra när det finns ett behov av en allmän anläggning och inte och vilka tekniska lösningar som på "ett annat sätt" kan ge en "motsvarande" lösning, och även vad som ska ingå i bedömningen av "den mest samhällsekonomiskt gynnsamma lösningen".

Dagvatten generellt

Dagvattenfrågan i betänkandet hanterar inte reningsaspekten/problem med att rena dagvatten.

Kommunen har ett lagkrav att nå MKN, men inga verktyg och krav med stöd av lagstiftning finns att tillgå. Betänkandet bör beröra denna viktiga punkt.

Tillsyn av dagvattenhanteringen med både avledning och rening där både kommun och fastighetsägare har ansvaret bör omnämnas utifrån recipientperspektiv, för att nå MKN senast 2027.

Styrmedelskedjan omnämns och här föreslås behovsbedömning av allmänna vattentjänster (tillägg vattentjänstlagen). Det kan vara en bra utgångspunkt för ett fortsatt arbete med skydd av hälsa och miljö.

Dagvatten i ett större sammanhang (sid 265) behöver tillägget "för att nå MKN".

VA-huvudman utgår från normalt 10 års regn och ansvar, därutöver är det kommunen. När kommer lagstiftningen involvera klimatfaktorn?

Vem gör utredning när kapaciteten brister i anläggningarna (sid 256)? Är avsikten att det är VA-huvudman som sedan lämnar över till kommunen som då åtgärdar? Det är otydligt skrivet.

För konsekvenser av ökade dagvattenmängder i urbana miljöer föreslår utredningen känslighetsanalyser inom lokala åtgärdsprogram samt att referensscenarion tas fram. Vilken struktur och process föreslås jfr. med PBL?

För att det föreslagna kravet på skyfallskartering ska bli tydligt, behöver det kompletteras med vilken slags kartering som avses.

Många av de positiva exemplen som beskrivs avser större kommuner. Det vore värdefullt att även lyfta goda exempel från mindre kommuner.

Klimatanpassning

Avseende klimatanpassningen av samhället delar kommunen/Roslagsvatten Svenskt vattens ståndpunkt, dvs. att kommunen och VA-huvudmannen inte är samma sak. Utredaren anser att klimatanpassningen av samhället vad gäller översvämningar vid skyfall ska ordnas av VA-huvudmannen och finansieras genom VA-taxan. De som betalar avgifter för den allmänna VA-anläggningen är de som utgör avgiftskollektivet. Endast kostnader som är nödvändiga för att ordna och driva VA-anläggningen får belasta kollektivet. Utredningen menar att kommunerna behöver titta på och bedöma hur en ökad belastning på de allmänna VA-anläggningarna vid skyfall ska hanteras i kommunen och därmed också hur stor del av investeringen för VA-anläggningen som VA-huvudmannen ska stå för och hur stor del som skattebetalarna ska finansiera. Kommunen/Roslagsvatten anser att det är viktigt att kostnadsfördelningen är skälig och rättvis utifrån perspektivet ppp (polluters pay principle) och att man även beaktar kostnaderna för de delar som inte ingår i verksamhetsområde för VA – kostnader för åtgärder som ligger utanför kollektivets fysiska ansvarsområde, dvs. verksamhetsområde, kan inte belasta VA-kollektivet utan dessa åtgärder behöver finansieras med skattemedel eller på annat sätt. Vid ett skyfall påverkar hela avrinningsområdet flödet nedströms, medan ofta endast en del av den ytan ingår i verksamhetsområdet vilket skulle ge en sned kostnadsfördelning. Detta talar för att de delar av kostnaden som avser det geografiska området som ligger utanför verksamhetsområdet ska bekostas av skattekollektivet eller finansieras på annat sätt. Kostnaderna bör fördelas enligt vad som är skäligt och rättvist. Utredningen föreslår (s. 255) att VA-planen ska redogöra för hur en ökad belastning på de allmänna VA-anläggningarna ska hanteras vid skyfall. Det ger uppfattningen att all dagvattenhantering inklusive skyfall ska hanteras via den allmänna anläggningen. Det är dock inte självklart att alla åtgärder vidtas lämpligast i VA-huvudmannens regi.

Eftersom fastighetsägarna i slutändan får betala via VA-taxa, skatt eller försäkringspremier ligger det i deras intresse att de mest kostnadseffektiva åtgärderna genomförs. De mest effektiva åtgärderna är inte alltid att förbättra den allmänna VA-anläggningen utan vidtas lämpligen av och hos andra aktörer, exempelvis markägare utanför tätorten, fastighetsägare i tätorten, gatuhållare och samhällsplanerare. Dessutom utgår utredningen indirekt från fastighetsägarnas rättigheter medan fastighetsägarnas ansvar och skyldigheter saknas – ska en fastighetsägare obehindrat kunna hårdgöra sin mark med rätten att VA-huvudmannen ska ta hand om det dagvatten som uppstår? Kraven på fastighetsägaren att vidta åtgärder och att – vid behov – tillsyn utövas avseende detta ansvar saknas i utredningen. Dagvattenhanteringen behöver hanteras i samhällsplaneringen och alla aktörer som påverkar dagvattenavrinningen måste bidra med åtgärder. För att uppnå en hållbar dagvattenhantering måste man skilja mellan lösningar för normala flöden och hantering av skyfall. Hantering av normala flöden kan hanteras av de allmänna dagvattenanläggningarna i och ovan mark men för att hantera skyfall behövs helt andra åtgärder som ligger utanför VA-huvudmannens rådighet. De åtgärder som behövs handlar om att skapa ytor som temporärt kan härbärgera stora volymer vatten vid kraftiga skyfall. Dessa temporära översvämningsytor kan vara gator, torg, parker, fotbollsplaner etc. Sådan mark kan inte räknas som en del av den allmänna VA-anläggningen. För en effektiv dagvattenhantering behövs en smart stadsplanering som i första hand kommunen, inte VA-huvudmannen, ansvarar för enligt PBL. Att ge VA-huvudmannen ansvar för åtgärder som denne inte kan genomföra kommer inte att leda till en effektiv klimatanpassning av samhället. Det är rätt att kommunerna ska ha en helhet i sin planering, men ansvarsfördelningen mellan kommunen, VA-huvudmannen, fastighetsägarna med flera parter bör tydliggöras.

Detaljkommentarer

- MB26 kap 20 a §. Menar man här avloppsanläggning eller avloppsanordning? Vad är annars skälet till att man här anger avloppsanläggning?
- Behovsbedömning i 6 § vattentjänstlagen. Hur ska man förstå (s. 158) att behovet ska styra mer än antalet fastigheter? Är det även om behovet finns hos ett mindre antal fastigheter och i så fall hur få? Jfr saltinträngning i skärgården, kan en skyldighet att bygga ut vatten uppstå i sådana fall?
- S. 15, Sammanfattningen: En Tillsynsvägledande myndighet borde borga för samma bedömningar oavsett vilken länsstyrelse man tillhör vilket vi ser positivt på då bolag, exempelvis byggbolag mm men även VA-huvudmän, kan verka inom flera länsstyrelsers områden.
- ☑ S. 15 Sammanfattningen: Att de statliga myndigheter som arbetar med vattentjänsterna behöver samverka mer anser vi som mycket positivt. Det är viktigt att man utser vem som ska se till att det blir av.
- ☑ S. 16 Sammanfattningen: Ett krav införs på avloppsdeklaration för små avloppsanläggningar. Det anser vi vora bra då det förenklar bedömningen om att behovet finns för allmänt VA och bidrar också som input i den långsiktiga planen.
- ☑ S. 19 Sammanfattningen: Fondering används i dag inte så ofta men fondering skulle enligt utredningen kunna användas i större utsträckning till exempel för att få till stånd öppna dagvattenanläggningar vilket anses positivt då man i samhällsbyggnadsprocessen ofta vill bygga dagvattenanläggningen innan man bygger övrig infrastruktur och därefter följande anslutning av VA-abonnenter/

kunder.

Bedömning

Kommunen/Roslagsvatten anser att det är bra att man ser över § 6 och öppnar upp för ett mer flexibelt synsätt på när kommunalt VA ska byggas ut, och att ökat fokus läggs på att utreda om det kan lösas på annat sätt än via allmänt VA.

Kommunen anser att det bra att lyfta dagvattenfrågan från ett översvämningsperspektiv men anser dock att frågan om rening av dagvatten för att nå miljö kvalitetsnormerna, MKN senast 2027, har förbisetts i betänkandet.

Måluppfyllelse

Lagen om allmänna vattentjänster syftar till att skydda hälsa och miljö. Bra förutsättningar i lagstiftningen förbättrar möjligheterna för att nå en god livsmiljö i Vaxholm liksom i övriga Sverige

Finansiering

Besvarandet av remissen kräver ingen särskild finansiering. Flera förslag i betänkandet får ekonomiska konsekvenser om de genomförs, t ex föreslår utredningen behovsbedömning av allmänna vattentjänster vilket kommer att ta personella resurser i anspråk. Byggnation och drift av dagvattenanläggningar i urban miljö på allmän platsmark kommer att kräva finansiella resurser.

Förslagets konsekvenser

Lagen om allmänna vattentjänster påverkar bl a kommunens skyldigheter att ansluta bostadsområden till kommunalt VA, vilket har en mycket stor påverkan på kommunens och den enskildes ekonomi.

Handlingar i ärendet

Tjänsteutlåtande, Susanne Edén 2018-09-25

Missiv till betänkandet, 2018-06-19, M2018/01630/Nm

Vägar till hållbara vattentjänster, betänkande SOU 2018:34 – remiss

Kopia på beslutet till:

För kännedom: Miljö- och energidepartementet, m.remissvar@regeringskansliet.se
M2018/01630/Nm Vaxholm
Terees von Stedingk Terees.vonStedingk@roslagsvatten.se
erik.moelv@srmh.se ammi.wohlin@vaxholm.se
(Bifoga TJUT samt beslut till mottagarna)